

Валерія ГНАТЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального процесу та
організації досудового слідства
факультету № 1 Харківського
національного університету внутрішніх
справ

ДОПИТ – ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ В УМОВАХ ВОЕННОГО СТАНУ

Допит – це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, котрі беруть в ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини по справі.

Відповідно до ст. 224 Кримінального процесуального кодексу, допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням з особою, яку мають намір допитати. Кожен свідок допитується окремо, без присутності інших свідків. Отже, місце для допиту неповнолітньої особи повинно бути обране так, щоб забезпечити зменшення можливої психологічної травматизації дитини. Допит неповнолітньої особи може відбуватися як за місцем проживання, так і за місцем навчання неповнолітньої особи.

Особливості проведення допиту в умовах воєнного стану, за участю учасників кримінального провадження, щодо допиту неповнолітньої особи має свою особливу специфіку, в першу чергу з метою уникнення у дитини можливої психологічної травми, ув'язку з чим мають бути дотримані всі гарантії, права та обов'язки дитини. Взагалі, під час допиту неповнолітньої особи застосовуються загальні правила, встановлені відповідно до ст. 224 КПК України й одночасно правила, що встановлені вимогами ст. 226 КПК України, які й розкривають окремі особливості слідчої дії [1].

Окрім цього, друга важлива ознака допиту неповнолітньої особи – те, що допит обов'язково проводиться у присутності законного представника (батьки, усиновлювачі, опікуни), педагога або психолога, а за необхідності – лікаря (присутність лікаря визнається необхідною, як правило, у разі відсталості у фізичному чи розумовому розвитку дитини).

Під час допиту неповнолітньої особи застосовуються часові обмеження, а саме допит не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день. Однак, нажаль законодавство не встановлює тривалості перерви. Ув'язку з чим, слідчий повинен визначити її самостійно, за

своїм внутрішнім переконанням. В цьому допомогу можуть йому надати законні представники, психолог чи лікар, педагог, які приймають участь при допиті. Для цього необхідно враховувати обов'язково вік дитини, її процесуальний статус, та психічне здоров'я і психологічні особливості.

Взагалі допит неповнолітніх осіб, проводиться як правило у «зеленій кімнаті». Допит проводить психолог, який володіє спеціальними знаннями та знає психологію дитини відповідного віку. Психолога знайомлять з тим переліком питань, який цікавить слідство. В самій кімнаті знаходиться дитина та психолог, а всі інші учасники процесу знаходяться в іншій (технічній) кімнаті та спостерігають за процесом допиту через камеру спостереження або венеціанське скло, яке надає можливість бачити все, що відбувається в основній кімнаті, проте для дитини це виглядає як звичайне дзеркало [2, с. 88-92].

Під час проведення допиту неповнолітніх, а саме під час розслідування кримінальних правопорушень сексуального характеру багато уваги повинна відводитися саме роботі за методикою «зелена кімната» та будуватися на основі індивідуального підходу до кожної неповнолітньої особи з урахуванням її вікових і психологічних особливостей. Під час проведення допиту з метою з'ясування певних обставин використовуються тести, малюнки, опитування. У вказаних кімнатах складається висновок спеціаліста за результатами опитування неповнолітніх, який допитував дитину, що має рекомендаційний характер.

Також, однією характерною ознакою є те, що особи, які не досягли шістнадцятирічного віку не попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання. Їм лише роз'яснюється обов'язок про необхідність надання правдивих показань.

Крім того, під час воєнного стану ризик для життя і здоров'я існує взагалі в кожній особі, та особливо на територіях, які розташовані біля події до бойових дій. Стосується це не тільки потерпілих та свідків, а й також підозрюваних осіб. Відповідно розраховувати на участь особи у судовому розгляді, який відбудеться через місяці-роки після завершення чи припинення воєнного стану, не має можливості.

Відповідно до ст. 225 КПК України до свідка і потерпілого ускладнюються обмеженими можливостями суду здійснювати правосуддя через фізичну загрозу безпеці та просто не функціонування значної кількості судів. Також, існує потреба невідкладної фіксації показань в умовах браку часу та ресурсів.

Окрім цього, допит підозрюваного в умовах воєнного стану є однією з найскладніших слідчих (розшукових) дій подальшого етапу розслідування, оскільки може відбуватися у різних умовах, як і в тому числі у жорсткій протидії розслідуванню. Слід визнати помилковим завданням прагнення слідчого провести допит так, щоб підозрюваний обов'язково зізнався та надав правдиву інформацію. Можливість подальшого використання показань підозрюваного залежить від їх повноти, але відмова від дачі показань не повинна розглядатися як засіб протидії розслідуванню, оскільки є правомірною

поведінкою з боку підозрюваного, також відповідно до статті 63 Конституції України «не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом». Також, початковою стадією робочого етапу допиту є встановлення психологічного контакту з допитуваним. Досягається ця стадія взагалі не відразу, оскільки потребує різні прийоми.

Початковою стадією допиту є встановлення психологічного контакту з допитуваною особою. Досягається це різними прийомами. За даними дослідження В. Ю. Шепітька такими прийомами є: роз'яснення значення щирого каяття 64 % опитаних; бесіда на сторонню тему, або тему, що цікавить – 62 %; демонстрація перспектив ситуації, що склалася – 60 %; використання позитивної оцінки окремих якостей особи допитуваного – 57 %; уточнення анкетно-біографічних даних – 50 %; демонстрація слідчим поінформованості про обставини життя допитуваного – 46 %, інше – 6% [3, с. 293–295].

На момент допиту слідчий, дізнавач або прокурор, взагалі не володіють інформацією та достатніми даними про особу допитуваного. У такому випадку, в ході планування майбутнього допиту підозрюваного або будь якої особи, необхідно в найкоротший час ознайомитися з протоколом огляду місця події; ознайомитися з кримінальним провадженням. Це дозволить слідчому, дізнавачу, прокурору отримати необхідну інформацію та висунути свою версію про вчинення кримінального правопорушення. Звертаю увагу, що за даними дослідженнями В. Ю. Шепітька такими прийомами є: роз'яснення, як саме доцільно проводити якомога швидше після затримання особи, що обумовлено, перш за все, психологічним впливом.

Взагалі, при плануванні допиту слідчий прогнозує поведінку обвинуваченого або свідка на допиті, а також можливість виникнення різних ситуацій допиту та їх зміни під час його проведення. Планування допиту передбачає прогнозування можливих реакцій допитуваного на той чи інший доказ та можливі зміни самої поведінки слідчого в процесі допиту під час воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України: кодекс від 13.04.2012, Назва розділу IX⁻¹ ЗУ № 1422-IX від 27.04.2021; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Міщук І.В. Ювенальна юстиція як метод правового захисту неповнолітніх правопорушників у зарубіжних країнах (на прикладі США, Франції, Німеччини, Швейцарії). Приватне та публічне право. 2018. № 1. С. 88–92.
3. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія. Харків : Харків юридичний, 2007. 432 с